

Καλλιεργητικές φροντίδες ενός λαχανόκηπου

- Από την στιγμή που ο άνθρωπος απέκτησε μόνιμη κατοικία άρχισε την κατοικιδιοποίηση των ζώων και των φυτών.
- Τα πρώτα καλλιεργούμενα φυτά προήλθαν πιθανώς τυχαία από σπόρους που έπεσαν στην γη κατά την μεταφορά των φυτών άγριας συλλογής στους τόπους κατοικίας και φύτεψαν δίνοντας την ιδέα στους ανθρώπους να τα καλλιεργούν αντί να τα συλλέγουν.

- Σύντομα παρατήρησαν πως κάποια φυτά είχαν καλύτερα χαρακτηριστικά από κάποια άλλα και άρχισαν να χρησιμοποιούν τους σπόρους τους βελτιώνοντας έτσι τα χαρακτηριστικά τους και δημιουργώντας τις πρώτες ποικιλίες.

- Με την αύξηση της γνώσης σχετικά με την βιολογία των φυτών άρχισαν να δίνουν στα φυτά τα επιθυμητά χαρακτηριστικά χωρίς να περιμένουν να φανούν τυχαίες μεταλλάξεις αλλά διασταυρώνοντας διαφορετικές ποικιλίες.

- Η καλλιέργεια των κηπευτικών ξεκίνησε με απλά πέτρινα και ξύλινα εργαλεία

- Και έφτασε στις μέρες στα υπερσύγχρονα μηχανήματα σποράς και μεταφύτευσης.

- Ποιες είναι όμως ο εργασίες για την καλλιέργεια σε ένα σχολικό λαχανόκηπο;

- Μπόρουμε να τις διακρίνουμε στις παρακάτω κατηγορίες
 1. Προετοιμασία του εδάφους
 2. Προετοιμασία φυτωρίου για παραγωγή σποροφύτων ή απ' ευθείας σπορά στον κήπο
 3. Φύτευση
 4. Καλλιεργητικές φροντίδες
 5. Συλλογή

1) Προετοιμασία εδάφους

- Κατ' αρχήν επιλέγουμε το σημείο που θα φτιάξουμε τον λαχανόκηπο.
- Θα πρέπει να προτιμήσουμε σημεία προσήλια, επίπεδα και με καλή, αν είναι δυνατόν, στράγγιση.
- Αν στην περιοχή μας υπάρχουν ισχυροί άνεμοι καλό θα ήταν να υπάρχει προστασία από κάποιον τοίχο ή κάποιον φυτικό ανεμοφράκτη.

- Αν στο σημείο της εγκατάστασης υπάρχουν φυτά θα πρέπει να καθαρίσουμε το έδαφος είτε απομακρύνοντας τα, είτε ενσωματώνοντας τα στο έδαφος ώστε να αυξήσουμε την περιεκτικότητα σε οργανική ουσία.

- Η ενσωμάτωση δεν συνιστάται για την περίπτωση που τα φυτά αυτά είναι ζιζάνια τα οποία έχουν κλείσει τον βιολογικό τους κύκλο και έχουν παράγει σπόρους γιατί έτσι βοηθάμε στον πολλαπλασιασμό τους.

- Αφού επιλέξουμε τον χώρο και τον καθαρίσουμε κάνουμε ένα ελαφρύ σκάλισμα ή φρεζάρισμα ώστε να τον προετοιμάσουμε για την απευθείας σπορά ή για την μεταφύτευση των σποροφύτων.

- Διαμορφώνουμε τον χώρο ανάλογα με τον τύπο της καλλιέργειας ή τα χαρακτηριστικά του εδάφους στο οποίο θα καλλιεργήσουμε.

- Αν το έδαφος έχει καλή αποστράγγιση μπορούμε να σπείρουμε ή να φυτέψουμε απ' ευθείας φροντίζοντας απλά να κάνουμε την επιφάνειά του όσο το δυνατόν επίπεδη.

- Εάν όμως δεν έχει καλή αποστράγγιση τότε φροντίζουμε να καλλιεργήσουμε σε αλίες(βραγιές) ή σαμάρια ώστε να απομακρύνονται τα νερά της βροχής και του συστήματος άρδευσης και να μην δημιουργούνται προβλήματα στις ρίζες είτε λόγω ασφυξίας, είτε λόγω ανάπτυξης ασθενειών, κυρίως μυκητολογικών.

- Μετά την διαμόρφωση του χώρου προσθέτουμε καλά χωνεμένη κοπριά και την ενσωματώνουμε στο έδαφος ώστε να βελτιώσουμε τα χαρακτηριστικά του.
- Αν έχουμε χρόνο μέχρι την φύτευση μπορούμε να κάνουμε χλωρά λίπανση.

- Χλωρά λίπανση ονομάζεται η καλλιέργεια ψυχανθών και η ενσωμάτωσή τους στο χώμα.
- Τα ψυχανθή έχουν στην ρίζα τους συμβιωτικά βακτήρια που λέγονται αζωτοβακτήρια.

- Τα αζωτοβακτήρια συγκεντρώνουν το άζωτο που υπάρχει στο περιβάλλον και το προσφέρουν στο φυτό με το οποίο συμβιώνουν.
- Το φυτό σε αντάλλαγμα τους παρέχει έτοιμη τροφή σε οργανική μορφή.

- Για να έχουμε τα βέλτιστα αποτελέσματα θα πρέπει να κόβουμε τα φυτά μόλις αρχίζει η ανθοφορία τους ώστε να μην προλάβουν να καταναλώσουν το άζωτο που έχουν συγκεντρώσει τα αζωτοβακτήρια.
- Μετά την κοπή τα φυτά ενσωματώνονται στο έδαφος.

- Άλλα οφέλη της χλωρής λίπανσης είναι ο περιορισμός της ανάπτυξης των ζιζανίων και η προστασία του εδάφους από την διάβρωση.
- Φυτά κατάλληλα για χλωρά λίπανση είναι το μπιζέλι, ο βίκος, τα ρεβύθια, τα λούπινα, διάφορα είδη τριφυλλιών κλπ.

- Εκτός από την κοπριά και την χλωρά λίπανση, άλλη μέθοδος αύξησης της οργανικής ουσίας του εδάφους και βελτίωσης της υφής του είναι η χρήση κομπόστ που μπορούμε να παράγουμε οι ίδιοι με τα οργανικά υπολείμματα των τροφών μας.

2) Προετοιμασία σπορείου ή σπορά

- Τα κηπευτικά πολλαπλασιάζονται με τους παρακάτω τρόπους

- ❖ Με σπόρους

- ❖ Με βολβούς

- ❖ Με κονδύλους

- ❖ Με ριζώματα

- Ο πολλαπλασιασμός με σπόρους είναι ο πιο συνηθισμένος
- Μπορεί να γίνει είτε απευθείας στον κήπο, είτε σε σπορείο
- Η επιλογή του τρόπου σποράς εξαρτάται από
 - ❖ Το μέγεθος των σπόρων
 - ❖ Την εποχή σποράς (πρωιμότητα παραγωγής)

- Φυτά τα οποία έχουν μεγάλους σπόρους όπως τα φασόλια, ο αρακάς, το μπιζέλι, μπορούν να φυτευτούν γραμμικά κατευθείαν στον κήπο

- Φυτά με μικρούς σπόρους όπως η ντομάτα, ο άνηθος, ο μαϊντανός πρέπει πρώτα να φυτευτούν σε σπορείο ώστε να δημιουργηθούν σπορόφυτα και μετά να φυτευτούν στον κήπο

Σπορόφυτα ονομάζονται τα νεαρά φυτά που προέρχονται από σπόρο

- Η φύτευσή τους μπορεί να γίνει σε δίσκους σποράς ή ειδικά γλαστράκια

Μπορούμε όμως να χρησιμοποιήσουμε
οποιοδήποτε υλικό είναι διαθέσιμο

- Μπορούμε επίσης να τα φυτέψουμε σε ειδικά τελάρα σποράς ή σε απλές κατασκευές όπως παλιά ταψιά!
- Η σπορά γίνεται σε ειδικό εδαφικό μίγμα που συνήθως είναι συνδυασμός τύρφης και περλίτη σε αναλογία 2 προς ένα και καλύπτουμε την επιφάνεια με άμμο πάχους 2 φορές την διάσταση του σπόρου.

- Αν οι καιρικές συνθήκες δεν είναι καλές ή θέλουμε να αρχίσουμε φυτεύσεις νωρίτερα σε περιοχές με όψιμους παγετούς μπορούμε να φτιάξουμε χαμηλά τούνελ και να καλύψουμε με νάιλον τα φυτά μας στο σπορείο αλλά και αργότερα όταν τα μεταφυτέψουμε στον κήπο.

- Προτιμούμε σπόρους ανοικτής γονιμοποίησης και όχι υβρίδια ώστε να μπορούμε να κρατήσουμε και για την επόμενη χρονιά. Η χρήση μάλιστα σπόρων τοπικών ποικιλιών είναι ακόμα καλύτερη επιλογή αφού βοηθάει στην διατήρηση των ποικιλιών αυτών.

- Όταν τα σπορόφυτα αναπτυχτούν αρκετά και αποκτήσουν πλούσιο ριζικό σύστημα μπορούμε να τα μεταφυτέψουμε στον κήπο.

3) Φύτευση

- Πριν από την φύτευση ποτίζουμε τα φυτά ώστε να μειώσουμε το στρες της μεταφύτευσης.
- Το πότισμα μπορεί να γίνει το προηγούμενο βράδυ.

- Προτιμούμε να φυτεύουμε τις πρωινές ώρες όταν δεν υπάρχει έντονη ηλιοφάνεια, ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες.
- Προσέχουμε ώστε να μην κάνουμε ζημιά στο ριζικό σύστημα των φυτών.
- Φροντίζουμε να ποτίσουμε αμέσως μετά την φύτευση.

- Επιλέγουμε τις αποστάσεις φύτευσης ανάλογα με το φυτό, τον τρόπο ανάπτυξής του αλλά και τον τρόπο με τον οποίο θα καλλιεργήσουμε το έδαφος (σκαλιστήρι ή φρέζα).
- Ανάλογα με την καλλιέργεια, τον τρόπο φύτευσης (επίπεδο, σαμάρια, αλίες) επιλέγουμε και το σύστημα άρδευσης.

- Το πιο αποτελεσματικό σύστημα άρδευσης είναι με σταγόνες. Με τον τρόπο αυτό η άρδευση είναι εντοπισμένη, το κάθε φυτό δέχεται τις κατάλληλες ποσότητες και η απώλειες νερού είναι ελάχιστες.

- Το λιγότερο αποτελεσματικό σύστημα είναι με κατάκλιση αφού όχι μόνο έχουμε απώλειες νερού λόγω εξάτμισης στην ατμόσφαιρα αλλά αν το έδαφος είναι βαρύ και δεν έχει καλή αποστράγγιση τότε δημιουργούνται συνθήκες ασφυξίας στις ρίζες και έχουμε μειωμένη απόδοση ή και απώλεια φυτών.

- Επίσης όχι τόσο αποτελεσματικό είναι και το σύστημα ποτίσματος με αυλάκια, με το οποίο πέρα από τις απώλειες νερού έχουμε και αυξημένο κίνδυνο μεταφοράς παθογόνων από τις εστίες μόλυνσης σε ολόκληρο τον λαχανόκηπο.

- Είναι σημαντικό να ακολουθούμε ένα σύστημα εναλλαγής καλλιεργειών ή αγρανάπαυσης, να μην φυτεύουμε δηλαδή τα ίδια είδη, ούτε καν είδη της ίδιας οικογένειας στο ίδιο σημείο του κήπου και αν είναι δυνατόν να αφήνουμε κάποια κομμάτια ακαλλιέργητα ή να εφαρμόζουμε χλωρά λίπανση ώστε να μην εξαντλούνται τα θρεπτικά στοιχεία που βρίσκονται στο έδαφος.

- Η εναλλαγή των καλλιεργειών μας βοηθάει και στην φυτοπροστασία αφού πολλοί από τους εχθρούς των καλλιεργειών είναι μονοφάγοι και δεν μπορούν να επιβιώσουν για μεγάλο διάστημα χωρίς τα φυτά-ξενιστές.

- Θα πρέπει επίσης να προσέχουμε κατά την εγκατάσταση της καλλιέργειας ώστε να μην φυτεύουμε σε κοντινές αποστάσεις είδη τα οποία μπορούν να διασταυρωθούν μεταξύ τους γιατί μπορεί να μας δώσουν προϊόντα με μειωμένα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά.

- Το φαινόμενο αυτό είναι ιδιαίτερα έντονο στα κολοκυνθοειδή και οι εκφράσεις του τύπου: “μας βγήκε κολοκύθι” το πεπόνι ή το καρπούζι δεν είναι καθόλου τυχαίες!!!!

- Εάν θέλουμε να καλλιεργήσουμε κρεμμύδια φυτεύουμε έτοιμα μικρά κρεμμυδάκια που ονομάζονται κοκκάρια ενώ για σκόρδο χρησιμοποιούμε μονές σκελίδες σκόρδου.
- Για την καλλιέργεια πατάτας χρησιμοποιούμε μικρές πατάτες που ονομάζονται «πατατόσπορος» αφού τις αφήνουμε λίγες μέρες ώστε να βλαστήσουν.

4) Καλλιεργητικές φροντίδες

- Μετά την εγκατάσταση της καλλιέργειας αρχίζουν και οι καλλιεργητικές φροντίδες.
- Στα κηπευτικά και ιδιαίτερα κατά τους ζεστούς μήνες του χρόνου το πότισμα είναι απαραίτητο.

- Προτιμούμε το συχνό πότισμα με μικρές ποσότητες νερού από το αραιό με μεγάλες γιατί έτσι μειώνουμε το στρες των φυτών.
- Ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες το αραιό πότισμα με μεγάλες ποσότητες νερού μπορεί να προκαλέσει σχίσσιμο καρπών σε πολλά φυτά όπως η τομάτα.

- Επιλέγουμε να ποτίσουμε πρωινές ή απογευματινές ώρες ώστε τα φυτά να μπορούν να απορροφήσουν την μεγαλύτερη ποσότητα νερού χωρίς μεγάλες απώλειες λόγω εξάτμισης.

- Αποφεύγουμε το πότισμα τις μεσημεριανές ώρες διότι πέρα από τις μεγάλες απώλειες νερού υπάρχει ο κίνδυνος εγκαυμάτων στα φύλλα.

- Επίσης η ύπαρξη υγρασίας επάνω στα φύλλα σε συνδυασμό με την υψηλή θερμοκρασία ευνοεί πολλές φορές την ανάπτυξη μυκητολογικών ασθενειών.

Λίπανση

- Η παροχή θρεπτικών ουσιών είναι επίσης σημαντική για την καλλιέργεια των κηπευτικών.
- Η χρήση κοπριάς κατά την εγκατάσταση της καλλιέργειας πέρα από την βελτίωση της δομής του εδάφους παρέχει και μικρές ποσότητες αζώτου, ιδιαίτερα η κοπριά που προέρχεται από πτηνά.

- Η χλωρή λίπανση προσφέρει μεγαλύτερες ποσότητες αζώτου και είναι ιδιαίτερα χρήσιμη σε λαχανόκηπους που καλλιεργούνται με το βιολογικό τρόπο.

- Καλό θα ήταν όμως πριν από την εγκατάσταση της καλλιέργειας να έχουμε κάνει μια ανάλυση εδάφους ώστε να γνωρίζουμε όχι μόνο την κοκκομετρική του σύσταση (αργιλώδες, αμμώδες, πηλός) αλλά και το pH του.

- Τα περισσότερα φυτά αναπτύσσονται κανονικά σε pH που κυμαίνεται ανάμεσα στο 5,5 και 6,5. Αν το pH είναι χαμηλότερο (όξινο) ή υψηλότερο (αλκαλικό) τότε έχουμε προβλήματα στην απορρόφηση των θρεπτικών στοιχείων και επομένως και στην ανάπτυξη και στην παραγωγικότητα των φυτών.

- Αν το pH είναι χαμηλό μπορούμε να βελτιώσουμε το έδαφός μας προσθέτοντας ασβέστιο και ενσωματώνοντάς το μαζί με την κοπριά ή το κομπόστ.
- Αν το pH είναι υψηλό μπορούμε να προσθέσουμε θείο και επίσης να το ενσωματώσουμε.

- Αν παρόλα αυτά πρέπει να προσθέσουμε χημικά λιπάσματα τότε πρέπει να έχουμε υπόψη μας τα εξής.
- Τα βασικά στοιχεία που χρειάζονται τα φυτά είναι το άζωτο (N), το κάλιο (K) και ο φωσφόρος (P). Επιπλέον χρειάζονται και πολλά ιχνοστοιχεία όπως ασβέστιο, μαγνήσιο, μαγγάνιο, σίδηρο, ψευδάργυρο ,χαλκό κλπ.

Άζωτο

- Το άζωτο είναι από τα σημαντικότερα συστατικά του φυτικού οργανισμού. Είναι αυτό που βοηθάει στον σχηματισμό των δομικών χαρακτηριστικών των κυττάρων.
- Είναι αυτό που συντελεί στην ανάπτυξη του φυτού και την δημιουργία φυτικής μάζας
- Είναι επομένως ιδιαίτερα απαραίτητο για τα φυτά που τα καλλιεργούμε για το φύλλωμά τους.

- Υπάρχει σε δυο μορφές: αμμωνιακή και νιτρική. Η νιτρική είναι η μορφή με την οποία αφομοιώνεται από τα φυτά. Στην αμμωνιακή του μορφή δεν αφομοιώνεται παρά μόνο αν μετατραπεί σε νιτρικό.

- Επειδή όμως στην αμμωνιακή μορφή ξεπλένεται εύκολα από το νερό και απομακρύνεται στο υπέδαφος εφαρμόζουμε στον κήπο και τις δυο μορφές ώστε η μία να αφομοιωθεί άμεσα και η άλλη αργότερα όταν θα γίνει η μετατροπή.

Κάλιο

- Το κάλιο είναι το δεύτερο πιο σημαντικό θρεπτικό στοιχείο.
- Αποτελεί και αυτό δομικό συστατικό των φυτών, δεν δίνει τόσο μεγάλη ανάπτυξη όσο το άζωτο αλλά βοηθάει στο να γίνουν οι βλαστοί πιο ισχυροί. Απαραίτητο ιδιαίτερα στα όσπρια τα οποία καλύπτουν τις ανάγκες τους σε άζωτο από τα αζωτοβακτήρια αλλά τους λείπει το κάλιο για να σχηματίσουν ισχυρούς βλαστούς.

Φωσφόρος

- Το τρίτο από τα βασικά θρεπτικά στοιχεία βοηθάει στην ανάπτυξη των οφθαλμών. Απαραίτητο ιδιαίτερα στα φυτά που τα καλλιεργούμε για τους καρπούς ή τα σπόρια τους και όχι για την φυλλική τους μάζα.

- Ο φωσφόρος όπως και το κάλιο συγκρατείται από τα εδαφικά κολλοειδή και δεν ξεπλένεται από το νερό της βροχής ή της άρδευσης.
- Δεν είναι απαραίτητη λοιπόν η προσθήκη τους σε κάθε λίπανση αλλά ούτε και κάθε χρόνο αν η καλλιέργεια δεν είναι πολύ εντατική.

Λοιπά ιχνοστοιχεία

- Πέρα από τα τρία βασικά θρεπτικά στοιχεία τα φυτά χρειάζονται πλήθος άλλων ανόργανων στοιχείων, σε μικρές όμως ποσότητες και γι αυτό τα ονομάζουμε ιχνοστοιχεία.
- Η έλλειψη ή η περίσσια κάποιου ιχνοστοιχείου μπορεί να οδηγήσει σε κακή λειτουργία του φυτικού οργανισμού είτε λόγω δυσκολίας απορρόφησης κάποιου άλλου στοιχείου είτε λόγω αδυναμίας εκτέλεσης κάποιων βασικών χημικών αντιδράσεων (π.χ. φυτοσύνθεση)

- Η προσθήκη των ιχνοστοιχείων μπορεί να γίνει είτε μέσω ψεκασμών με κάποια έτοιμα εμπορικά σκευάσματα είτε με την προσθήκη ...στάχτης και ενσωμάτωσής της στο έδαφος.
- Η στάχτη είναι τα ανόργανα στοιχεία ενός οργανισμού τα οποία δεν οξειδώνονται και αποβάλλονται στην ατμόσφαιρα αλλά παραμένουν σαν στερεά κατάλοιπα της καύσης.

- Η στάχτη μπορεί να προστεθεί μόνη της στην καλλιέργεια ή να ανακατευτεί με την κοπριά ή με το κομπόστ.
- Λόγω της περιεκτικότητάς της σε ασβέστιο μειώνει και την οξύτητα του εδάφους αλλά θα πρέπει να είμαστε προσεκτικοί στην χρήση της όταν καλλιεργούμε σε πολύ αλκαλικά εδάφη ($\text{pH} > 7,5$).

Σκαλίσματα

- Κατά την διάρκεια της καλλιέργειας μπορούμε να εφαρμόζουμε σκαλίσματα με σκοπό την διατήρηση της διαμόρφωσης του εδάφους (αυλάκια, αλίες σαμάρια), ενσωμάτωση κοπριάς, κομπόστ, λιπασμάτων, περιορισμό ανάπτυξης ζιζανίων.

- Επειδή η υπερβολική καλλιέργεια του εδάφους μπορεί να προκαλέσει ζημιές στην δομή του είτε λόγω αύξησης της διάβρωσης, συμπίεσης του ή αύξησης της ταχύτητας αποδόμησης των οργανικών ουσιών και απωλειών πτητικών θρεπτικών στοιχείων στην ατμόσφαιρα μπορούμε να εφαρμόσουμε και συστήματα μειωμένης καλλιέργειας ή ακαλλιέργεια.

- Είναι καλό επίσης κατά την διάρκεια της καλλιεργητικής περιόδου να αφαιρούμε τα ξερά τμήματα των φυτών και αν η ξήρανση είναι αποτέλεσμα προσβολής να τα απομακρύνουμε από την καλλιέργεια ώστε να μην μεταφερθεί το παθογόνο και στα υγιή φυτά.
- Τα φυτικά τμήματα που δεν έχουν ενδείξεις προσβολής μπορούμε να τα ενσωματώνουμε στο έδαφος ή να τα χρησιμοποιούμε για την παραγωγή κομπόστ.

- Για την αντιμετώπιση των ασθενειών μπορούμε να χρησιμοποιούμε βιολογικές ή χημικές μεθόδους. Η εναλλαγή των καλλιεργειών και η μεγάλη ποικιλία ειδών στο χώρο βοηθάει στην μείωση των προσβολών.

- Η καλή αποστράγγιση του εδάφους μειώνει τις προσβολές από μύκητες στο ριζικό σύστημα και στο λαιμό του φυτού (σημείο επαφής του βλαστού με το έδαφος).
- Η αποφυγή της διαβροχής των φύλλων μειώνει την πιθανότητα μυκητολογικών προσβολών σε αυτά.

Φυτοπροστασία

- Στις περιπτώσεις μυκητολογικών προσβολών μπορούμε να χρησιμοποιούμε σκευάσματα με βάση τον χαλκό (γαλαζόπετρα) ή το θείο που επιτρέπονται από την βιολογική γεωργία.
- Στις προσβολές από κάμπιες λεπιδοπτέρων (πεταλούδες) μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε σκεύασμα που περιέχει βάκιλο της Θουριγγίας ο οποίος σκοτώνει μόνο τις κάμπιες αυτές.

- Μπορούμε ακόμα να χρησιμοποιήσουμε σκευάσματα με βάση το σαπούνι, είτε έτοιμα, είτε να τα παρασκευάσουμε εμείς (2 κουταλιές σαπούνι, 1 οινόπνευμα ανά λίτρο νερού) για να μειώσουμε την προσβολή από μελίγκρες και ψώρες.

- Υπάρχουν επίσης χρωματικές παγίδες για την παγίδευση κάποιων εντόμων, ενώ μπορούμε να φτιάξουμε μόνοι μας παγίδες για την αντιμετώπιση μυγών και σφιγγών ανοίγοντας μια μικρή τρύπα σε ένα μπουκάλι και γεμίζοντάς το με νερό στο οποίο έχουμε διαλύσει λίγο αμμωνία (λίπασμα) και ζάχαρη.

Συλλογή

- Η συλλογή των προϊόντων γίνεται όταν αυτά έχουν τα κατάλληλα χαρακτηριστικά και τον κατάλληλο βαθμό ωριμότητας.
- Κατά την συλλογή φροντίζουμε να τοποθετούνται σε καλάθια και τελάρα τα οποία έχουν καθαριστεί πριν καλά ώστε να μην έχουν σπόρια μυκήτων που θα μπορούσαν να τα προσβάλουν και τα αλλοιώσουν κατά την μεταφορά και συντήρηση.

- Μετά την συλλογή θα πρέπει να μεταφέρονται σε σκιερό, δροσερό χώρο και καλά αεριζόμενο χώρο.
- Όσα από τα προϊόντα καταναλώνονται σε ξηρή μορφή (όσπρια, κρεμμύδια, σκόρδα) θα πρέπει να φροντίζουμε για την καλή ξήρανσή τους ώστε να διατηρηθούν για μεγαλύτερο διάστημα μέχρι την κατανάλωσή τους.

Ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας

